

اٹل قایدالاری

آداب

عموسی در اردیل

مولف: داودکیانی

سرشناسه	: کیانی، داود، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: آداب عروسی در اردبیل/مؤلف داود کیانی.
مشخصات نشر	: اردبیل: انتشارات محقق اردبیلی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۲ص.
شابک	: 978-600-344-794-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: آداب عروسی -- ایران -- اردبیل (استان)
موضوع	: (Wedding etiquette -- Iran -- Ardabil (Province
رده بندی کنگره	: ۱۷۵۳GT
رده بندی دیویی	: ۵۰۹۵۵۳۱۲۲/۳۹۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۴۴۲۱۷۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

www.ketab.ir

انتشارات محقق اردبیلی

◀ نام کتاب : آداب عروسی در اردبیل

◀ مؤلف : داود کیانی

◀ ناشر : محقق اردبیلی

◀ نوبت چاپ : اول ۱۴۰۰

◀ قطع : وزیری

◀ تیراژ : ۵۰۰ جلد

◀ قیمت : نسخه چاپی (کاغذی) ۳۸۵۰۰۰ ریال

: نسخه مجازی (الکترونیکی) ۴۵۰۰۰ ریال سایت کتابراه

<http://www.ketabrah.ir>

نشانی نسخه مجازی

آدرس : اردبیل سه راه دانش بازار معطری طبقه فوقانی پلاک ۸ تلفن ۳۳۲۴۰۰۸۱

فهرست مطالب

۹	 مقدمه
۱۳	 کيچيک توی
۱۹	 بۇيۇك توی
	همسرگزینی / افسانه زئوس / گوز آلتی / قیز قاچیرتدی / یایلیق آتدی / بئشیک کسدى / گویک کسدى / قانلی لیق / اوزه دوردو /
۳۱	 انلچی لیک (خواستگاری)
	قیز گۇردو / آغیز آرادی یا آغیز اوخودو / ارزیابی دختر / انلچی داشی / سۇز آلدی / شیرینی ایچدی ، سۇز کسدى ، دانیشیق ، هه آلدی / چۇرك کسدى /
۴۱	 آد ائله دی (نامزدی)
	شال اوزوک (اوزوک تاختدی ، اوزوک یایلیق ، نشانلانماق ، قند سیندیردی ، قندباشی آپارماق ، آد ائله دی ، آد ائله دی) / نشان بارماقی / رسوم آپارماق / بایراملیق / نصیب چوره یی / نوبارلیق / برلت پای / قۇربانلیق / عاشورا پای /
۵۱	 بازارلیق
۵۳	 کبین کسدى (عقد خوانی)
	سفره عقد و اجزای آن / کبین کسدى / مهریه یا کبین / دیل آلتی / سوتلو آش
۶۱	 پارچا کسدى
	پارچا کسدى / پالتار گۇردو / بخت کوبنه گی / یاخا آشدى / قیچی آغزی /
۶۷	 سازماندهی و مدیریت مجالس عروسی
	توی تکلیفی / تکلیفچی / توی بنی ای / ساقدوش / سولدوش / یئنگه /
۷۳	 حنا گنجه

حنا گنجه‌سی (خینا یاخدی ، عاشیق گنجه‌سی) / ساز / قوال / بالابان / عاشیق / شاه
اسماعیل ختایی / بنی گلدی / بنی تعریفی / ذووران / رسم گنجه‌سی / توی انوی /
گوز آلتی / توی چؤره‌گی / توی اَدونی / خورشت قالیا / توی آلاچیقی /

۸۹ گلین گنتدی

گلین گنتدی یا گلین آپاردی / گلین لیک حمامی / مشاطه / هفت قلم آرایش رایج /
کیرشان / آنلیک / سُرمه / حنا / رسمه / زرک / بیلک لیک / یاخالیق / قاباقلیق / شاباش /
خنیر دعا / دوواق / جهیز گُوردو / جهیز اوستو / صاندیق اوستو / جهیز آپاردی /
قازان اوستو / بنی اوتاقی / تخت روان / بئل باغلا دی / دامازلیق / قیز انوی نین
اوغورلوقو / یول کسدی / چله / چله‌گیری / چله‌بری / اوزنگچی /

۱۱۷ گلین گلدی

بنی دورما / بنی لیک چوخاسی / بنی قاباقی / بنی اوغورلادی / بنی حمامی / آتما
آندی / گلین اتاقی ، حجله یا گرده‌ک / دیزدایاغی / هالایلاشماق یا هالایا گنتمک /
توی پایی (توی پولو ، توی یانا ، توی خرجی ، نَمَر) / قویماق / تَرک پلو /

۱۳۱ اوز آشدی / اوزه چیخدی

اوزه چیخدی / پرده‌ده قالماق / اوز آچدی / دیل آشدی / بنده‌ی تخت / دوواق قاپدی
یا دوواق آندی / تنل لی دوواق / قارادوواق / ایاغ آشدی /

۱۴۱ مراسم منسوخ شده

پاپالان / یثر پولو یا استکان پولو / شیره و تریاک /

۱۴۷ عروسی ، عروس و داماد در ضرب‌المثل‌های آذربایجان

۱۵۱ عروسی ، عروس و داماد در بایاتی‌های آذربایجان

۱۶۳ لغات و اصطلاحات

۱۷۱ فهرست منابع

مقدمه

مجموعه‌ی آداب و رسوم هر ملتی در بطن خود خرده‌فرهنگ‌هایی دارد که شالوده و اساس فرهنگ آن ملت را پی‌ریزی می‌کنند. باورها و آرزوهای هر ملتی را می‌توان در آداب و رسوم و آیین‌های ملی و مذهبی آن ملت جستجو کرد. آیین‌ها آئینه‌های تمام‌نمایی هستند که فرهنگ هر قوم و ملتی را بازخوانی می‌کنند. بازخوانی فلسفه و چگونگی به وجود آمدن آنها می‌تواند راهگشای ما در شناخت باورهای اساطیری آن قوم و ملت باشد.

کار بازخوانی و کنکاش در باورهای اساطیری هر قوم کار بزرگی است که باید در قالب پژوهش‌های آکادمیکی گسترده‌ای در مراکز علمی انجام گیرد، با این همه، نیاز به انجام پژوهش‌های دانشگاهی ما را از جستجو و کنکاش در خصوص راه و رسم زندگی گذشتگان بی‌نیاز نمی‌کند چرا که: آب دریا را اگر نتوان کشید هم به قدر تشنگی باید کشید به نظر می‌رسد که کار صیانت از این میراث شفاهی فرهنگ، رسالتی است که بر دوش تک‌تک افراد جامعه قرار دارد، کسانی که در این رهگذر شوری به سر و شری به سینه دارند باید مسئولیت بیشتری هم احساس بکنند، بویژه اینکه منابع اصلی برای دستیابی به این موارث که افراد کهنسال جامعه هستند با سرعتی باورنکردنی از دسترس خارج

می‌شوند و به ابدیت می‌پیوندند. به همین خاطر تا فرصت باقی است باید آستین‌ها را بالا زد و به ثبت و ضبط هنجارها، ارزش‌ها، باورها، روابط اجتماعی و اقتصادی، آداب و رسوم و در یک کلام فرهنگ نسل گذشته پرداخت.

مجموعه حاضر تلاش کوچکی برای ثبت یکی از مهمترین وقایع زندگی مردم یعنی همسرگزینی و آداب عقد و عروسی و مراحل مختلف آن در بعضی از آبادی‌های استان اردبیل است.

همسرگزینی و انتخاب فردی برای عقد نکاح و آغاز زندگی مشترک از مهمترین اتفاقات زندگی بشر و بلکه مهمترین اتفاق زندگی او به شمار می‌رود. ناگفته پیداست که پیوند دو نفر همیشه در همه جا از حرمت و اهمیت خاصی برخوردار بوده است. عروسی بزرگترین و پرهیجان‌ترین اتفاقی است که در طول زندگی یک انسان اتفاق می‌افتد و در شمار مراسم همه‌گیر جامعه است که متأسفانه کم‌کم در میان هیاهوی زندگی ماشینی در حال اضمحلال و نابودی است.

در گذشته‌های نه چندان دور تقریباً تمامی گروه‌های اجتماعی از بزرگ و کوچک و پیر و جوان در آیین‌های ازدواج مشارکت داشتند و هر آیین عروسی نه تنها برای خانواده بلکه برای کلیه اهالی روستا، محله و ایل و تبار شادی و نشاط به همراه داشت و با مشارکت اقشار مختلف اجتماعی در آن، روحیه تعاون، نشاط و انسان‌دوستی در جامعه تشحیذ می‌شد. هر

جشن عروسی تا چندین روز برای قشر وسیعی از اهالی منطقه شادی نشاط به همراه می‌آورد. آثار جانبی این آیین‌ها بر زندگی اجتماعی مردم با افزایش مشارکت اجتماعی، ایجاد حس نودوستی، و ترویج احترام به بزرگان و ... کاملاً هویدا بود.

زمانی در اردبیل اقوام دور و نزدیک عروس و داماد برای مشارکت در امر ازدواج سر از پا نمی‌شناختند گروه بزرگی برای انجام دادن کارهای عروسی تشکیل می‌شد و با شادی و گشاده‌رویی به تدارک مراسم عروسی می‌پرداختن، این اقدام علاوه بر تقویت روحیه همبستگی در میان خویشاوندان، شور و نشاط خاصی را نیز به دنبال داشت.

مناسب‌ترین زمان برای برگزاری مراسم عروسی، فصل پائیز بود چرا که این فصل، فصل مراجعت عشایر و ایلیاتی‌ها از ییلاق و استقرار در دشت زرخیز موغان بود، فعالیت‌های زراعی در قراء و آبادیهای مختلف به بار می‌نشست و با برداشت محصولات مختلف زراعی و باغی و تحصیل درآمدهای ناشی از فروش این محصولات، گشایشی در زندگی اهالی حاصل می‌شد و مردم با دست پر در میهمانی‌ها شرکت می‌کردند.

تقارن مراسم عروسی با جشنها و اعیاد ملی و مذهبی چون عید نوروز، نیمه شعبان، عید قربان، عید مبعث یا سالروز ولادت نبی اکرم(ص) و ائمه معصومین به فال نیک گرفته می‌شد و سعی بر این بود که تیمناً و

رکاً ، با برگزاری مراسم عروسی در یکی از مناسبت‌های مذکور ، لذت شادی عروسی‌ها را دو چندان گردانند .

مراحل مختلف مراسم عروسی در اردبیل از « قیز گوردو » ، « ائلچی لیک » ، « شؤز کسدی » ، « نشان تاخدی » تا « پارچا کسدی » ، « کبین کسدی » ، « جهیز آپاردی » ، « خینایاخدی » « گلین گلدی » ، « بنده‌ی تخت » و ... هر یک آداب ویژه خود را داشت که بیشتر آن بر اساس تعاون و همیاری ، شور و نشاط و احسان برگزار می‌شد.

همسرگزینی و تشکیل خانواده یکی از مباحث جدی و پرطرفدار در لمر و فرهنگ عامیانه یا فولکلور می‌باشد که دستمایه تحقیق و پژوهش حتی فیلم و داستانهای متعددی در این زمینه گردیده و به سوژه‌ای تکرار در کتابها ، مقاله‌ها و برنامه‌های رادیو تلویزیونی تبدیل شده است . ما حتی‌الامکان سعی خواهیم کرد به ابعاد نگفته‌ای از این مراسم که اکنون مورد توجه قرار نگرفته پردازیم ، به مطالب تکراری بسنده نکنیم . نمونه‌های متنوعی از آداب قدیمی عروسی در اقصای نقاط استان اردبیل مورد اشاره قرار دهیم . امید است که مورد توجه علاقمندان به آداب رسوم این آب و خاک قرار گیرد.

داود کیانی اردبیل تیرماه - ۱۴۰۰